

Karmacsi Zoltán

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Termini-szavak a határ két oldalán

Kulcsszavak: Termini online-szótár, szlovákiai magyar kisebbség, közmagyar jelentés, kölcsönszavak ismerete

Magyarország 1920 június 4-én bekövetkezett trianoni békeszerződés után területének jelentős részét elvesztette, így magyar anyanyelvű lakosságának jelentős része került más államalakulatok kötelékébe. A hét évtizedig tartó nyelvi különfejlődésnek köszönhetően a határon túli magyar nyelvhasználatban olyan szavak jelentek meg, amelyeket a magyarországiak nem ért(h)ettek, viszont a magyar standardbeli megfelelőjét nem biztos, hogy ők ismerték.

Az 1990-es évek után a határok átjárhatóbbak lettek, néhol meg is szűntek Magyarország és a határon túli régiók között, s a mindennapi kapcsolatok révén a határon túli magyar nyelvváltozatokban megindult egyfajta kiegyenlítődési folyamat a magyarországi magyar nyelv hatására. A folyamat azonban mindkét közösség irányában működik, mivel a határok mentén élő magyarországiak nyelvhasználata is érintett kontaktushatás által. 2007-ben létrejön a Termini Kutatóhálózat, mely működteti a *Termini magyar-magyar szótárt* (elérhető: <http://termini.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=firstpage>), melyben olyan szavakat találhatunk, amelyeket a hét határon túli magyarlakta régió (Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Vajdaság, Muravidék, Horvátország és Órvidék) magyarjai használnak. Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy a Termini online-szótárban szereplő szlovákiai magyar nyelvváltozat kölcsönszavainak jelentése milyen mértékben ismert a szlovák-magyar határ mentén lévő magyarországi nyelvterületeken, illetve a magyar standard (közmagyar) jelentés mennyire ismert a Szlovákiában élő magyarok körében a szlovák-magyar határ mentén található Komárom (SK), Párkány (SK), Esztergom (HU) és Komárom (HU) településeken.

A kutatás alapját képező, a Termini online szótárban szereplő szlovákiai szócikkek generált listáját Lanstyák István, a határon túli magyar online-szótár és adatbázis (<http://termini.nytud.hu/htonline/htlista.php?action=firstpage>) felvidéki referense bocsátotta rendelkezésemre, amiért ezúton szeretnék köszönetet mondani neki. Ezen szólistájából a közhasználatú és a szlovákiai magyarság körében általánosan ismert kölcsönszavakat válogattam ki, melyek közül került kiválasztásra a kérdőívben szereplő 64 kölcsőnelem. A kölcsőnelemek három típusú feladatba voltak rendezve: 1. adott szövegből kellett kigyűjteni (23 szó); 2. megadott szavak ismeretére és használatára direkt módon rákérdezéssel (30 szó); 3. mondatkiegészítéssel (11 szó). Külön kérdőív készült a szlovákiai és a magyarországi adatközlők részére. A kérdőívek kitöltése után az SPSS Statistics adatfeldolgozó rendszer segítségével elemeztem a kapott kérdőíves adatbázist. A vizsgálat kontrollcsoportjának adatközlői közé a Nyitrai Konstantin Filozófusegyetem Közép-Európai Tanulmányok Karának, illetve a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen magyar nyelv szakos hallgatói kerültek, akik bizonyos szintű nyelvészeti ismerettel már rendelkeznek a vizsgált témakörből, ezért érdekes lehet, hogy a hétköznapi beszélőkhöz viszonyítva az ő válaszaik mennyire mutatnak eltérést. A vizsgálatban 186 adatközlő töltötte ki a kérdőívet: Komáromban (SK) 25, Párkányban 25, Nyitrai Konstantin Filozófusegyetem Közép-Európai Tanulmányok Karán 38, Komáromban 25, Esztergomban 25, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 48. Vagyis a vizsgálatban 88 felvidéki (szlovákiai) és 98 magyarországi adatközlő vett részt.